

Prikkelbare Darm Syndroom (PDS)

herkennen en handelen

14 oktober 2020

M. Otten, MDL-arts

M. Meijer, huisarts

L. Bosch, diëtist

K. Vos, huisarts

Welkom

- Waarom een webinar over het Prikkelbare Darm Syndroom (PDS)
- Wie zijn de sprekers?
- On-demand versie
- Huishoudelijke mededelingen
  - Deelnemer krijgt 1 accreditatiepunt:
    - 60 minuten live webinar volgen
    - Eindtoets 70% goed
  - Tussentijdse pollvragen
  - Tussentijds kunnen door u vragen gesteld worden

Disclosure M. Otten

- Potentiële belangenverstrengeling:
  - adviseur Will Pharma
  - adviseur Bayer
  - adviseur Tramedico

- Honorarium of andere vergoeding:
  - Will Pharma
  - Bayer

Disclosure M. Meijer

- Potentiële belangenverstrengeling: geen
- Honorarium of andere vergoeding: honorarium Will Pharma

Disclosure L. Bosch

- Potentiële belangenverstrengeling: geen
- Honorarium of andere vergoeding: honorarium Will Pharma

Disclosure K. Vos

- Potentiële belangenverstrengeling: geen
- Honorarium of andere vergoeding:
  - Bohn Scheltema & Holkema (BSH)
  - Springer Health Care
  - Two Hands Events
  - Continuing Medical Education (CME)
  - Change Pain Grunenthal

POLLVRAAG

Wat is uw beroep?

- A Huisarts
- B Praktijkondersteuner
- C Verpleegkundige
- D Diëtist
- E Overig

Leerdoelen

Na deelname aan dit webinar over het Prikkelbare Darm Syndroom (PDS) weet u meer over:

- De pathofysiologie van PDS
- Uitlokkende factoren
- Mechanismen die bij PDS een rol spelen
- Het stellen van de diagnose
- De behandeling

RESULTAAT POLLVRAAG

Wat is uw beroep?

- A Huisarts
- B Praktijkondersteuner
- C Verpleegkundige
- D Diëtist
- E Overig

Pathofysiologie PDS

- **Pathofysiologisch mechanisme niet opgehelderd, sprake van:**
  - Verhoogde sensitiviteit van de darmen (viscerale hypersensitiviteit)
  - Veranderde motiliteit van de darmen
  - Veranderde cerebroviscerale perceptie
- **Meest voorkomende functionele-intestinale aandoening**
- **Terugkerende episodes van buikpijn en verandering in de stoelgang gedurende zeer lange tijd**

■ **Kernsymptomen**

- Buikpijn of een ongemakkelijk / opgeblazen gevoel in de buik, in samenhang met veranderingen in het ontlastingspatroon

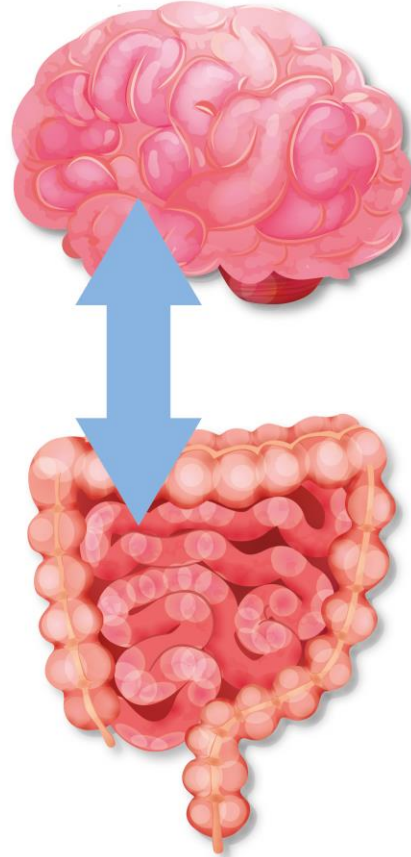
■ **Bijkomende klachten**

- Obstipatie
- Diarree
- Slijm bij de ontlasting
- Winderigheid
- Meer/minder klachten na eten en/of ontlasting
- Misselijkheid
- Dyspepsie

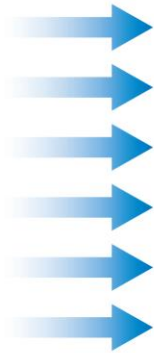

Belangrijk bij PDS

Hersen Darm As (Gut Brain Axis)

Welke systemen kunnen een rol spelen bij PDS

Centrale zenuwstelsel

Autonome zenuwstelsel (Hypothalamus-Pituitary-Adrenal HPA)

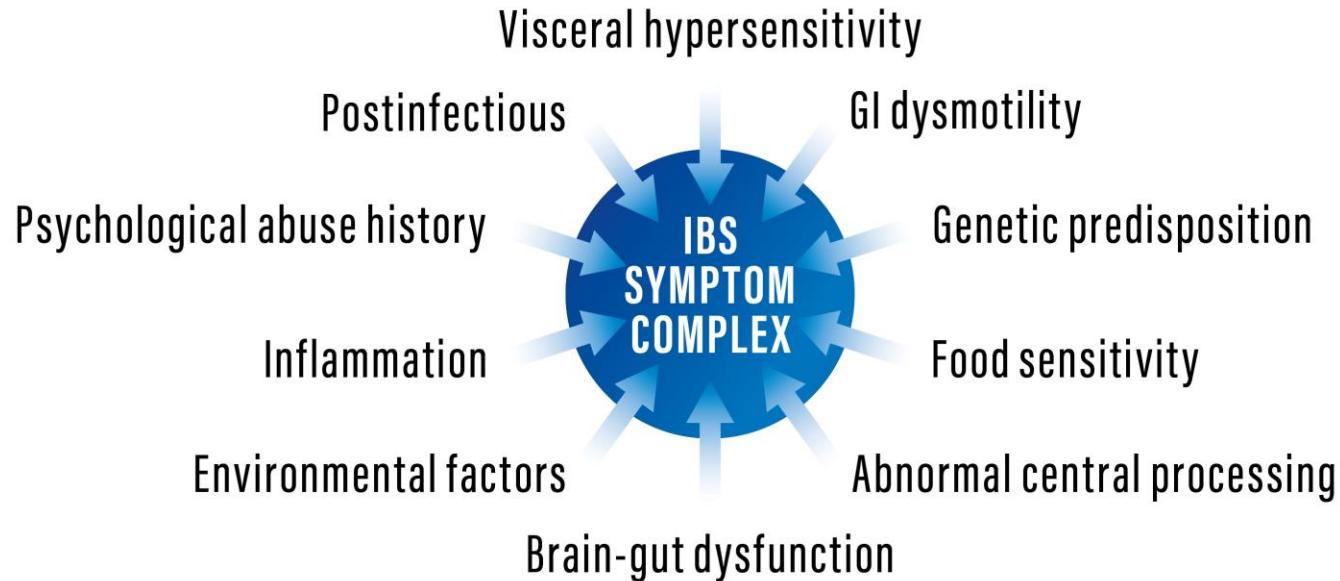
Zenuwstelsel in de darm

Immuunsysteem in de darm - mestcel

Doorlaatbaarheid darmwand

Microbiotica (darmflora)

PDS is dus een organische systeemziekte waarbij veel factoren van invloed zijn

Microbioom

- Microbioom: meer dan eigen lichaamscellen
- Per persoon 1-1,5 kg in colon
- Maken vitamines B en K en korte-keten-vetzuren
- Houden ons gezond
- Duizenden stammen
- Reageren op protozoa, medicatie en voeding
- Wat voedt microbioom?
Groenten, groenten, groenten...

Uitlokkende factoren

Wanneer krijg je PDS?

Epidemiologie

POLLVRAAG

De incidentie van PDS bij vrouwen / mannen in Nederland bedraagt

- A 2-3 per 1.000 vrouwen / 1-2 per 1.000 mannen
- B 4-5 per 1.000 vrouwen / 2-3 per 1.000 mannen
- C 6-7 per 1.000 vrouwen / 2-3 per 1.000 mannen

Prikkelbare Darm Syndroom in Nederland

PDS komt voor bij
15-20%
vrouwen
5-20%
mannen

Incidentie
6-7 : 1.000
vrouwen
2-3 : 1.000
mannen

PDS komt met
name voor
tussen
15^e en 65^e
levensjaar

90%
behandeld
in de
eerste lijn

33% - 50%
zoekt hulp

RESULTAAT POLLVRAAG

De incidentie van PDS bij vrouwen / mannen in Nederland bedraagt

A 2-3 per 1.000 vrouwen / 1-2 per 1.000 mannen

B 4-5 per 1.000 vrouwen / 2-3 per 1.000 mannen

C 6-7 per 1.000 vrouwen / 2-3 per 1.000 mannen

Diagnostiek

POLLVRAAG

De diagnose PDS

- A kan worden gesteld op basis van de anamnese
- B kan alleen door de specialist worden gesteld
- C wordt gesteld op basis van de ROME IV-criteria

Hoe stel je diagnose PDS

- Diagnose op basis van symptomen – conform ROME IV-criteria¹
- Buikpijn $\geq$ 1 dag/week in laatste 3 maanden
- $\geq$ 2 van de volgende situaties zijn van toepassing:
  - Relatie met defecatie
  - Associatie met verandering stoelgang
  - Associatie met verandering in consistentie stoelgang
- Begin symptomen $\geq$ 6 maanden

RESULTAAT POLLVRAAG

De diagnose PDS

- A kan worden gesteld op basis van de anamnese
- B kan alleen door de specialist worden gesteld
- C wordt gesteld op basis van de ROME IV-criteria**

Poep-dagboekje

DAG	TYPE ONTLASTING	KLACHTEN
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		

Poepdagboekje

Hoe vaak per week heeft u ontlasting?

Regelmatig / Onregelmatig?

Zit hier wel eens bloed bij? Ja / Nee

Zit hier wel eens slijm bij? Ja / Nee

Stinkt de ontlasting? Ja / Nee

Wat is gemiddeld het type ontlasting? (zie rechts)

Heeft u wel eens buikklachten? Te denken valt aan: buikpijn, windrigheid, opgeblazen gevoel, stekende pijn, moeten persen, zuurbranden, misselijkheid. Zo ja, hoe vaak?

Zo ja, hangen deze buikklachten samen met:

Naar de toilet gaan? Ja / Nee

Verandering in het aantal keren poepen per dag? Ja / Nee

Verandering in de vorm van de ontlasting? (Ander type poep) Ja / Nee

DOKTER
BLOEM
Leefstijlkliniek

Type 1

Losse harde keutels,
zoals noten
(moeilijke stoelgang)

Type 2

Als een worst,
maar klonterig

Type 3

Als een worst, maar
met barstjes aan de
buitenkant

Type 4

Als een worst of slang,
glad en zacht

Type 5

Zachte keutels met
duidelijke randen
(makkelijke stoelgang)

Type 6

Zachte en papierige
delen met niet-
definieerbare randen

Type 7

Waterig, geen vaste
stukjes, helemaal
vloeibaar

Uitsluiten somatische aandoening

Uitsluiten mogelijke somatiek zoals

- Inflammatoire darmziekten
- Coeliakie
- Maligniteiten

Dus uitvragen 'alarmsymptomen'

Uitvragen 'alarmsymptomen'

Vraag naar aanwijzingen voor onderliggende somatiek

- **Rectaal bloedverlies**
vermengd met ontlasting en/of niet te verklaren door hemorroïden/fissuren
- **Verandering in stoelgang**
naar dunnere consistentie en/of toegenomen frequentie ≥ 3 dd voor meer dan 2 weken
- **Onverklaard gewichtsverlies**
> 5% in 1 maand/ > 10% in 6 maanden
- **Begin van klachten bij leeftijd 50 jaar of ouder**
- **Eerstegraads familiaal**
met PDS/coeliakie dan wel colorectaal-, ovarium- of endometriumcarcinoom < 70 jaar

Verwijzen / aanvullend onderzoek¹

Mogelijke aanwijzingen voor onderliggende somatiek, wat kun je aanvullend doen

- Bij diarree om **coeliakie** uit te sluiten
  - tTGA, IgA
  - zo nodig gevolgd door dunne darmbiopt
- Bij diarree om **protozoa** uit te sluiten **fecesonderzoek**
  - calprotectine
  - dientamoeba fragilis
  - blastocystis hominis
  - candida

Entamoeba h.

Giardia l.

Dientamoeba f.

Blastocystis h.

Cryptosporidium

Behandeling PDS

Geen medicijnen

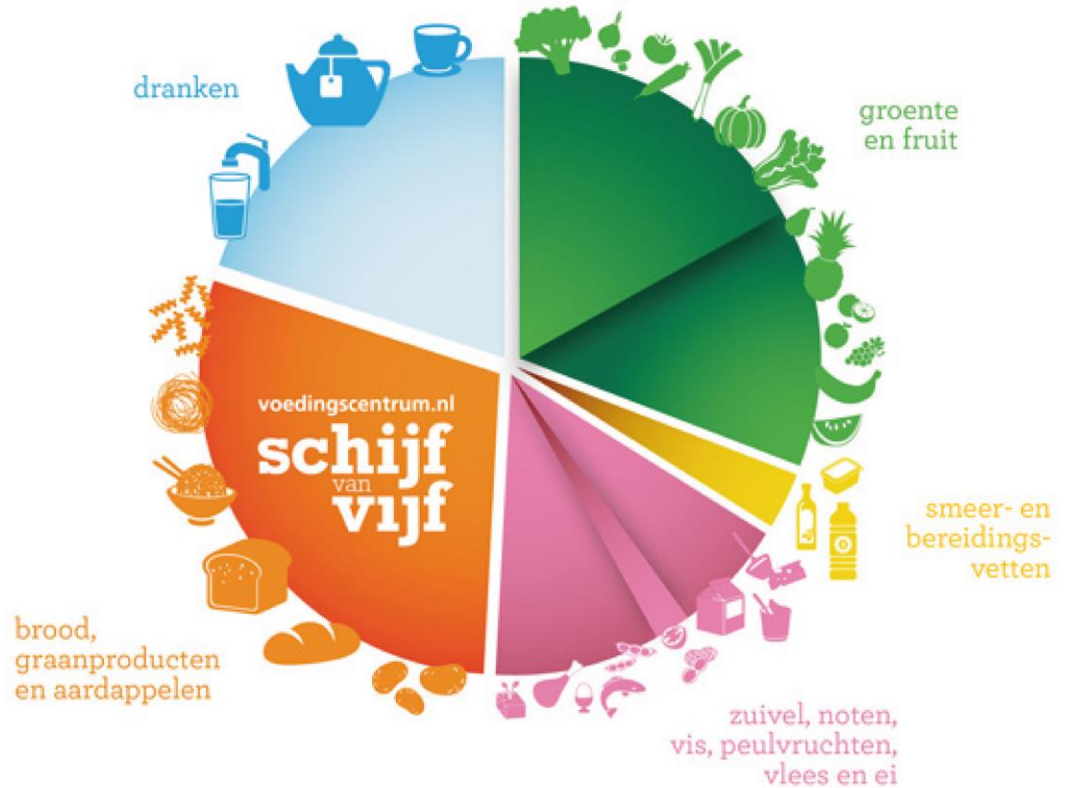
- Leefregels¹
- Dieet¹
- Hypnotherapie, psychotherapie²
- Bekkenbodempfysotherapie³
- Fecustransplantatie⁴
- Alternatieve therapieën

Voeding

70% merkt dat voeding een rol speelt¹

Gemiddelde intake vezels: 20 gram²
Aanbeveling: 30- 40 gram³

1. Atabelli E, Del Negro V, Angeletti PM, et al. Low-FODMAP Diet Improves Irritable Bowel Syndrome Symptoms: A Meta-Analysis. *Nutrients*. 2017; 9(9): 948. Geraadpleegd augustus 2020, beschikbaar via <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5522780/>.
2. Voedingsconsumptiepeiling Nederland. <https://www.rivm.nl/voedingsconsumptiepeiling>.
3. NIG richtlijn: verwijz naar de lijst met een overzicht van voedingspatronen of bijbehorende aanpak voor individuele adviezen. <https://www.nig.org/themas/publicaties/nig-surfmoodle/leeftij-voeding-veelzijdige-toetst>

Voorbeeld dagmenu van patiënt die denkt voldoende vezels tot zich te nemen

2 volkoren boterhammen met beleg	4
2 cracottes met beleg	0,5
2 volkoren boterhammen met beleg	4
Fruit	2
3 opscheplepels aardappel, 2 opscheplepels groente, vlees	5
<hr/>	
Totale inname vezels	15,5

Eliminatiedieet

Ga nooit zomaar elimineren!

Fructanen vaker de oorzaak dan gluten¹

- 59 personen met glutensensitiviteit
- Randomisatie in 3 groepen + cross-over
  - gluten, fructanen of placebo
- Slechts 13 personen gaven de hoogste klachtenscores na het eten van gluten, 24 na het eten van fructanen

FODMAP dieet

F Fermenteerbare

O Fructo-**O**ligosacchariden / galacto-oligosacchariden

D Disacchariden (lactose)

M Monosacchariden (fructose)

A And

P Polyolen

FODMAP-arm dieet

Verschillende stappen

- Bevat de voeding veel FODMAP's? Dan eerst normaliseren
- FODMAP-arm dieet: eliminatiefase (2-6 weken)
- FODMAP-arm dieet: herintroductiefase

Om een idee te geven

FODMAP-arm

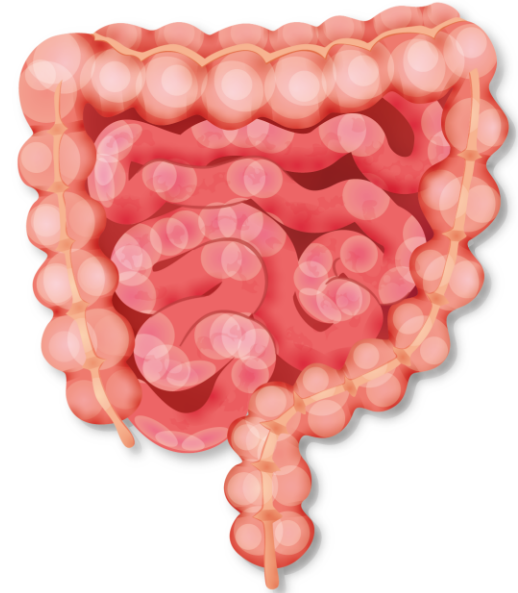
FODMAP- dieet

- 3 op de 4 mensen met PDS ervaart klachtenvermindering door FODMAP-dieet
- FODMAP werkt net zo goed als traditionele adviezen^{1,2}

Minder FODMAPs + 30-40 gram vezels = magie!^{1,2}

Medicatie / suppletie PDS die aangrijpt op de darmen

- Antidiarree medicatie¹ (loperamide, colestyramine)
- vezels¹ (wateroplosbaar psylliumzaad)
- Laxantia¹ (macrogol, MgO₂, bisacodyl, linaclotide, prucalopride)
- (Multi)-kruidenextract of mengsel (STW5)
- Spasmolytica¹ (pepermuntolie met maagzuurresistente coating, scopolaminebutyl, mebeverine)
- Probiotica (opgeblazen gevoel)²
- Antibiotica (rifaximin, neomycine)
- Clioquinol, paromomycine (parasieten)

Medicatie / suppletie PDS die aangrijpt op de hersenen

- Tricyclische antidepressiva
- SSRI
- mirtazepine
- buspiron, anxiolyticum
- pregabaline
- gabapentine
- melatonine

Uit voorgaande blijkt: er zijn diverse mogelijkheden voor behandeling

Centraal staat:

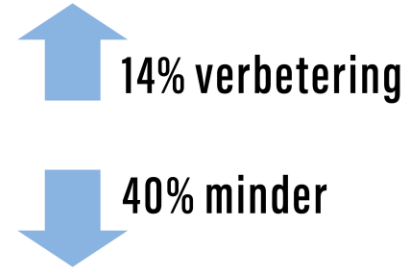
- Regie ligt bij patiënt (b.v. Reduce-programma; Buikpijn de Baas; keuzehulp PDS)
- Leefstijl staat centraal¹: beweging – voeding – ontspanning
- Aanvullend¹: medicatie – suppletie
- Ook bewezen effectief: hypnotherapie² – bekkenbodempfysotherapie³

Pilotproject Reduce¹

- MDL-verpleegkundige doet intake en bespreekt gegevens met MDL-arts
- Na diagnose PDS heeft patiënt keuze uit 11 behandelopties
- Patiënt kiest na 2 weken zelf 3 opties
- Patiënt bespreekt opties met MDL-arts en MDL-verpleegkundige en wordt terugverwezen naar de huisarts om de 3 behandelingen achtereenvolgens uit te gaan voeren

Pilotproject Reduce (vervolg)

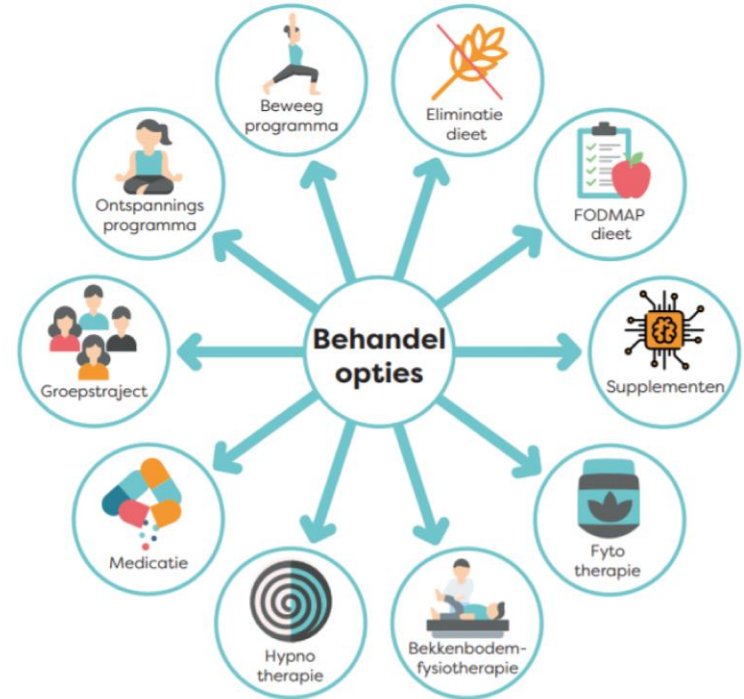
- Gemiddelde score kwaliteit van leven steeg van 66,4% naar 75,5%
- Aantal inwendige darmonderzoeken daalde van 25% naar 15%
- Meest gekozen behandelingen:
  - Pepermuntoliecapsules met maagzuurresistente coating (51,0%)
  - Probiotica (48,5%)
  - FODMAP-dieet (46,0%)

Buikpijn De Baas (behandelprogramma voor buikpijnklachten)

Opzet vergelijkbaar met Reduce programma

- Eigen regie van patiënt
- Deze kiest 3 van de 10 opties

Casuïstiek

Patiënte 1: Marja van Dijk

Marja van Dijk is 33 jaar. Zij meldt zich via de psycholoog vanwege aanhoudende buikpijnklachten. Ze heeft dagelijks last.

- Ongeveer 18 jaar last, ook relatie met menstruatie
- Voeding en hormonen van invloed
- 5 jaar aan de pil geweest
- Tevens: bipolaire stoornis, astma
- Medicatie: lamotrigine, diclofenac, beclometason inhalatie, montelukast, fluticason neusspray
- Alleenstaand, 2 katten, Wajong

Leefstijlanamnese Marja van Dijk

- Beweging: 2-3 per week yoga thuis, wandelen
- Sociaal: goede vriendin, moeder, katten
- Ontspanning: lukt dagelijks, lezen, fotografie
- Slaapt 7 uur, moe wakker
- Voeding: 2-3 liter vocht, 2-3 eetmomenten, eind van de maand meer pasta, minder verse groenten, geen fruit (geld op)
- Zingeving: wil blijven leren, katten

Voedingsdagboekje Marja van Dijk

- Dag 1
  - Ontbijt: kruidenthee
  - Lunch: brood of kruidenthee
  - Avondeten: bloemkoolsalade met water

- Dag 2
  - Ontbijt: koffie
  - Lunch: sinaasappel met kwark en kruidenthee
  - Pitta broodjes en pizzatjes
  - Stukje chocola met koffie

Poepdagboekje Marja van Dijk

- Defecatie 3 - 4 x per week
- Geen bloed of slijm
- Type 2 - 4
- Flatus, opgeblazen gevoel
- Vrijwel dagelijks last

DOKTER BLOEM
Leefstijliniek

Poepdagboekje

Hoe vaak per week heeft u ontlasting?
Soms dag, soms om de 2-3 dagen

Regelmatig ~~Onregelmatig~~

Zit hier wel eens bloed bij? ~~X~~ / Nee

Zit hier wel eens slijm bij? ~~X~~ / Nee

Stinkt de ontlasting? Ja / ~~X~~ Nee

Wat is gemiddeld het type ontlasting? (zie rechts)
Type 4, soms 2

Heeft u wel eens buikklachten? Te denken valt aan: buikpijn, winderigheid, opgeblazen gevoel, stekende pijn, moeten persen, zuurbranden, misselijkheid. Zo ja, hoe vaak?
Vaak

Zo ja, hangen deze buikklachten samen met:
Naar de toilet gaan? ~~X~~ / Nee Soms

Verandering in het aantal keren poepen per dag? ~~X~~ / Nee

Verandering in de vorm van de ontlasting? (Ander type poep) Ja / ~~X~~ Nee

Type 1 Losse harde keutels, zoals noten (moeilijke stoelgang)

Type 2 Als een worst, maar kloosterig

Type 3 Als een worst, maar met barstjes aan de buitenkant

Type 4 Als een worst of slang, glad en zacht

Type 5 Zachte keutels met duidelijke randen (makkelijke stoelgang)

Type 6 Zachte en pappeuze delen met niet-definieerbare randen

Type 7 Waterig, geen vaste stukjes, helemaal vloeibaar

DAG	TYPE ONTLASTING	KLACHTEN
1	4	
2	2	
3	2	
4		
5		
6	4	
7		

POLLVRAAG

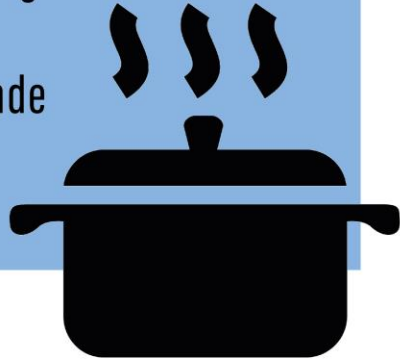
Wat is uw vervolgstap?

- A Ik stuur haar door naar de specialist
- B Zij eet goed en beweegt voldoende, ik ga medicatie voorschrijven
- C Samen met patiënte proberen voeding en beweging te optimaliseren
- D Ik geef haar aan dat zij met PDS zal moeten leren leven

Beloop Marja van Dijk

Richtlijnen goede voeding

Opbouwen naar voldoende
vezels en vocht

Ontspanning

Opbouw wandelen
yoga min. 3x week

RESULTATEN POLLVRAAG

Wat is uw vervolgstap?

- A Ik stuur haar door naar de specialist
- B Zij eet goed en beweegt voldoende, ik ga medicatie voorschrijven
- C Samen met patiënte proberen voeding en beweging te optimaliseren**
- D Ik geef haar aan dat zij met PDS zal moeten leren leven

Patiënte 1: Lalita Akrum

Lalita Akrum is 26 jaar en meldt zich vanwege langdurige en hinderlijke buikpijn met diarree

- Ongeveer 12 jaar last, begon net op middelbare school
- Wil niet naar diëtist, stress van invloed
- Geen comorbiditeit, geen medicatie
- Woont samen, geen kinderen, administratief werk 24 uur per week
- Inmiddels steeds minder sociale activiteiten vanwege pijnklachten en (angst voor) diarree

Leefstijlanamnese Lalita Akrum

- Beweging: fietsen, wandelen, in tuin werken
- Sociaal: partner, vrienden, ouders
- Ontspanning: TV kijken, eigenlijk nooit echt ontspannen
- Slaapt 8 - 9 uur, wordt moe wakker
- Voeding: eet gluten- en lactosevrij (zelf voor gekozen), dagelijks zeer ruim groenten en fruit, 2-3 liter vocht, 2-3 eetmomenten
- Zingeving: wil activiteiten kunnen ondernemen

POLLVRAAG

Zijn er op dit moment aanwijzingen voor lichamelijke ziekte?

- A Ja
- B Nee
- C Weet niet

Voedingsdagboekje Lalita Akrum

- Dagelijks ruim groenten
- Kookt zelf
- Twee tussendoortjes
- Drinkt thee, water, koffie
- Gluten- en lactosevrij (zelf voor gekozen, zou klachten verminderen)

Poepdagboekje Lalita Akrum

- Defecatie 2-3 maal daags; meestal type 6, soms 5
- Geen bloed of slijm
- Buikkrampen, opgeblazen gevoel hele dag door
- Misselijkheid, geen braken
- Dagelijks veel last
- Hindert haar in activiteiten

Aanvullend onderzoek Lalita Akrum

Fecesdiagnostiek:

- Geen parasieten
- Geen candida

Serologie:

- Geen coeliakie
- Normale waarden Hb, vitamine D en vitamine B12

Beloop Lalita Akrum

Hypnotherapie

Bekkenbodem-
fysiotherapie

RESULTATEN POLLVRAAG

Zijn er op dit moment aanwijzingen voor lichamelijke ziekte?

A Ja

B Nee

C Weet niet

Beloop Lalita Akrum (vervolg)

- Blijkt trauma in 12e levensjaar
- Bewustwording effect relatie trauma - angst voor klachten in heden
- Groter bewustzijn van gevoel van spanning - ontspanning in lijf
- Dagelijkse oefeningen fysiotherapie versterken bekkenbodem én zelfvertrouwen

Effect op klachten Lalita Akrum

- Opnieuw poepdagboekje ingevuld
- Defecatie naar 1-2 maal daags (was 2-3 maal)
- Meestal type 4, soms 5 (was meestal type 6)
- Niet meer misselijk, sporadisch buikkrampen
- Duidelijk verbetering van leven, duidelijk minder hinder

Samenvatting

Samenvatting

- PDS komt vaak voor
- Het stellen van de diagnose PDS is niet eenvoudig
- Uitlokkende factoren kunnen PDS verergeren
- Er zijn diverse gevalideerde behandelmethoden voor PDS;
bepaal samen met de patiënt welke behandeling(en) in aanmerking komt (komen)
- Individuele afweging / doelstelling belangrijk
- Evalueer verwacht / beoogd resultaat
- Schroom niet om hulp van expert in te roepen

Tot slot

- Nog niet beantwoorde vragen zullen via mail beantwoord worden
- Het webinar is binnenkort on-demand beschikbaar op CME-Online
- Accreditatie: eindtoets met voldoende afronden
- Voldoende minuten gekeken: groene balk in beeld met knop 'toets'
- Invullen korte evaluatie

Dank voor uw deelname

